

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. декана соціологічного факультету

Вячеслав НІКУЛІН

« 30 » серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Медіаграмотність»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 06 Журналістика

спеціальність 061 Журналістика

освітня програма Медіакомунікації та зв'язки з громадськістю

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

2024/2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету ХНУ імені В.Н.Каразіна

« 26 » червня 2024 року, протокол № 9

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Рущенко І. П. - доктор соціологічних наук, професор кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій соціологічного факультету.

Протокол від « 07 » червня 2024 року № 11

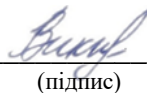
Завідувачка кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Ірина СОЛДАТЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної) програми «Медіакомунікації та зв'язки з громадськістю»

Гарант освітньої програми

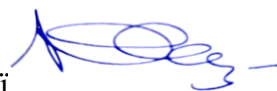

Вікторія БОЛОТОВА
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету ХНУ імені В.Н.Каразіна

Протокол від « 24 » червня 2024 року № 8

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Медіаграмотність» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів першого рівня вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 061 «Журналістика», освітня програма – «Медіакомунікації та зв'язки з громадськістю».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є формування у студентів уявлення щодо медіасфери, історії та сучасності функціонування старих і нових медіа, медіа-ефектів, критичного мислення в умовах інформаційних війн та ведення пропагандистських кампаній.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- Розкрити важливість медіаосвіти та медіаграмотності в контексті інформаційного суспільства, існуючих викликів та ризиків, пов'язаних з медіа повідомленнями та їх впливами на реципієнтів.
- Дослідити історію розвитку медіа, еволюцію їх суспільних функцій від перших штучних медіа до сучасних мас-медіа.
- Проаналізувати інституційну природу медіа, етапи інституціоналізації різних видів медіа, нормативні акти, що впорядковують медіадіяльність.
- Розкрити специфіку медіа-ринків та медіа-бізнесу, розглянути медіавиробництво і медіа як виробничі організації, а медіапродукт - як товар.
- Дослідити медійні ефекти та механізми впливів на споживачів медіа контенту, у т.ч. розглянути проблему маніпулятивних медіаповідомлень.
- Проаналізувати сутність критичного мислення та боротьби за реальність в умовах інформаційних інтервенцій.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	

2-й	
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота	
56 год.	108 год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	0 год.

1.6. Заплановані результати навчання.

Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти:

Інтегральна компетентність: *Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі соціальних комунікацій, що передбачає застосування положень і методів соціально-комунікаційних та інших наук і характеризується невизначеністю умов*

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК08. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК06. Здатність до провадження безпечної медіадіяльності.

СК09. Здатність використовувати набуту медіаграмотність для розвитку особистої інформаційної гігієни, інформаційного імунітету в контексті інформаційних війн та ворожої пропаганди.

Програмні результати навчання:

ПРН03. Оцінювати свій чи чужий інформаційний продукт, інформаційну акцію, що організована й проведена самостійно або разом з колегами.

- ПРН04. Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел.
- ПРН05. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ПРН10. Оцінювати діяльність колег з точки зору зберігання та примноження суспільних і культурних цінностей і досягнень.
- ПРН13. Передбачати реакцію аудиторії на інформаційний продукт чи на інформаційні акції, зважаючи на положення й методи соціально-комунікативних наук.
- ПРН15. Створювати грамотний медіапродукт на задану тему, визначеного жанру, з урахуванням каналу поширення чи платформи оприлюднення.
- ПРН21. Протистояти ворожим інформаційним кампаніям, боротися з дезінформацією, поширенням фейків та пропагандистських контентів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1.

СВІТ МЕДІА

Тема 1.

Вступ до дисципліни

Загальна характеристика дисципліни «Медіаграмотність».

Актуальність медіаосвіти в сучасному світі. Поняття медіаосвіти і медіаграмотності. Поняття медіапростору. Складові медіапростору: матеріальна основа, символічні комунікації, соціальна складова. Основні загрози й ризики медіапростору. Суспільна потреба у медіаосвіті та медіаграмотності населення.

Зародження медіаосвіти та основні етапи розвитку. Торонтська наукова школа: праці Гарольда Інніса, Маршалла Маклуена як методологічна основа медіалогії. Період формування ідеї медіаосвіти (1930-1960), період інституціоналізації (1960-1990), етап «кінця історії» (1990-2001), новітній період загострення міжнародної ситуації, гібридні війни й роль медіаосвіти. Зростання ролі медіаграмотності в умовах повномасштабної агресії проти України.

Понятійно-категорійний апарат дисципліни: «медіа» як базове поняття, різні типи й види медіа. Медіа у широкому й вузькому сенсах. Похідні поняття: традиційні медіа, старі медіа, нові медіа, мультимедійні системи, «холодні», «теплі», «гарячі» медіа. Медіаресурси. Медіа як транслятори інформації. Поняття «інформація», «джерела інформації», «канали поширення інформації». Медіаповідомлення. Поняття контенту, тексту і контексту. Медіааудиторія. Цільові групи поширення контенту.

Теорії медіаосвіти: протекціоністська й етична моделі, платформа «критичного мислення», утилітарно-прагматичний підхід, культурологічна й естетична теорії. Радянська модель «медіаосвіти».

«Медійна та інформаційна грамотність» (МІГ) - «парасольковий» термін, запропонований ЮНЕСКО. Складові МІГ: медійна грамотність, свобода самовираження, бібліотечна грамотність, новинна (інформаційна) грамотність, інтернет-грамотність, цифрова (комп'ютерна) грамотність, телевізійна (кіно) грамотність, грамотність у сфері реклами. Принципи медіаграмотності Джона Пандженте. Основні медіа-компетенції. Шкала медіа грамотності як розвиток міри критичності рефлексії медіа повідомлень.

Тема 2.

Розуміти «холодні» медіа.

Історична схема еволюції медіа. Зв'язок медіа з історичними епохами, науково-технічними революціями й прогресивним поступом людства. Медіа як локомотиви історичного розвитку. Медіа як відповідь на запити суспільства щодо обсягу та швидкості комунікацій. Медіа як морфологічні факти, що зумовлюють якість й швидкість соціального життя.

Якісний стрибок від природних до штучних медіа. Винахід письма і символічних комунікацій. Проблема розуміння мов окремих соціальних груп й символів цивілізацій.

Епоха мегалітів і монументальна культура. Пам'ятники, скульптури як медіа. Проблема декодування символічних зображень й розуміння контенту медіаповідомлення. Ключі до прочитання текстів. Тенденція до конвергенції медіа: поєднання письма з монументами.

Винахід книги та бібліотек. Революція Гутенбергу. Книга як локомотив прогресу епохи модерну. Медіаграмотність традиційного суспільства дорівнювали елементарній грамотності та освіченості. Соціальні піраміди і поширення грамотності. Медіа як засіб підтримувати класове панування.

Від часово-орієнтованих медіа до просторово-орієнтованих медіа. Газети і журнали. Еволюція газетярства від елітних медіа до пені-прес. Демократизація друкованих медіа.

Мистецтво як медіа. Розуміти високе мистецтво. Класична музика: чому її цінують далеко не усі люди? Живопис та скульптура: від реалізму до символізму. Чи потрібна книга сучасній людині?

Ключі для декодування й розуміння медіаповідомлень: елементарна грамотність, освіта, соціальний досвід, спеціальні знання, уява та образне мислення, естетичне виховання.

Тема 3.

«Теплі» медіа: інформаційно-розважальний контент.

Науково-технічні революції і винахід нових, більш «тепліх» медіа у ХІХ – ХХ ст. Запити масового суспільства і суспільства споживання. Люди прагнуть розважатися, споживати «щастя» як продукт. Тенденція до гедонізму.

Історія фотографії. Фото як конкурент живопису, доступність і демократизм фотографії. Фотоапарат стає масовим медіа, він доступний кожній родині. Часово-орієнтованість фотографії. Поєднання фото з друкованими медіа.

Винахід радіо. Еволюція радіо: від радіотелеграфу до звукового радіо, від стаціонарних радіоприймачів до мобільних приладів. Нові функції медіа. Трансляції наживо. Радіо стає обов'язковим елементом хатнього інтер'єру і кабіни автомобіля.

Кіно – улюбленець широких мас. Голівуд назвуть «фабрика мрій». Від примітивного «муві» до сучасного кінематографу. Кіно змінює соціальне життя і має вплив на масову культуру та масову свідомість. Кіно озвучує і оживляє літературні твори, детективи, комікси. Медіа концентруються в сучасному кольоровому звуковому кіно.

«Епоха джазу» або «прекрасна епоха». Звукозапис та його масове поширення. Розважальна функція медіа. «Легка» музика й зародження масової культури.

Епоха телебачення. Від чорно-білого вузько-форматного до кольорового сучасного телевізора. Винахід відеомагнітофону і революція на телебаченні. Кабельне і супутникове телебачення. Прорив, що здійснило CNN. Телебачення і радіо мігрують до інтернету.

Поп-арт. Масове мистецтво. Мистецтво для відпочинку, релаксації, насолоди. Інфотейнмент (інформація плюс розвага) на телебаченні і в кінематографі.

Демократизація медіапростору. Медіа і пропаганда. Диктаторські, фашистські режими активно використовують медіа в ідеологічних цілях. Вільне суспільство використовує медіа для реклами і економічних війн.

Основні функції медіа. Закон Ріпля.

Тема 4.

«Гарячі» медіа і цифровізація суспільства.

Науково-технічна революція середини ХХ ст. Поява процесору і електронно-обчислюваних машин. Проривні ідеї і технічні рішення Норберта Віннера та Алана Тюрінга. Революція в технічній кібернетики. Поява леп-топів, планшетів, смартфонів. Розвиток «світової павутини», становлення сучасного

Інтернету, поява кібер-простору. Телефонія на шляху до мобільності. Концентрація різних медіа в сучасних гаджетах. Основні властивості новітніх медіа. Скасування національних кордонів, он-лайн режим. Соціальні медіа. Від пасивного споживача інформації до суб'єкту медіа. Основні платформи кібер-простору й конкуренція за споживача контенту.

Людина у кібер-просторі. Необмежені інформаційні ресурси для навчання, бізнесу, розваг, вирішення побутових проблем. Молодь і гаджети. Поява «цифрової людини». Ефекти кібер-простору. Анонімність існування людини: постаті чи акаунти? Інформаційні бульбашки та ілюзія соціальної солідарності. Боротьба за реальність. Вірусне поширення інформації та проблема деперсоналізації. «Нація овочів»? Інтернет-серфінг. Нові нерівності, викликані різним рівнем компетенцій в кібер-просторі.

Небезпека мультимедійної залежності. Сутність інтернет-адикції. Інтернет-геймери та легка соціальність. Рекомендації як побороти виклики цифрової диктатури.

Шлях медіа: від зародження й появи примітивних пристроїв до удосконалених версій й технічної межі. Загальні тенденції еволюції медіа: конвергенція і концентрація, поява мультимедійних гаджетів; тенденція до мобільності і персоналізації, тобто від важких і стаціонарних медіа до портативних, переносних, які є персональною власністю; інтерактивність, можливість двостороннього діалогу, перетворення об'єктів медіаповідомлень на суб'єктів медіа.

Тема 5.

Медіа як соціальні інституції

Чому медіа стають інституціями і що це означає? Процес інституціоналізації медіа. Інституціоналізації на прикладі книги та книгодруку: хаотична діяльність, уречевлення, хабітулізація, виникнення інституції, розвиток інституту. Зв'язок інститутів медіа з різними соціальними інституціями: сім'єю, освітою, економікою, політикою, громадською думкою тощо.

Внутрішня структура інститутів медіа: 1) суб'єкти медіа, 2) медіавиробництво, 3) канали поширення інформації та медіапродукції, 4) реципієнти (об'єкти медіавпливів), 5) суспільно-політичний контекст.

Нормативне регулювання медіа практик. Державний рівень регулювання медіа. Внутрішні й корпоративні норми.

Сутність та типи цензури. Основні види цензури: попередня, наступна, військова. Способи розпізнання цензури у медіа повідомленнях. Історія цензури в Московії, Російській імперії, СРСР. Методи цензурування в

сучасному світі. «Журналістська революція» 2004 р. за свободу слова. Проблема свободи слова у полікультурних суспільствах на прикладі французького журналу «Charlie Hebdo». Які обмеження свободи слова існують в Україні.

Сутність авторського права. Об'єкти й суб'єкти авторського права. Майнові і немайнові авторські права. Знаки охорони авторського права. Яким чином порушуються і захищаються авторські права в сучасному світі.

Тема 6

Медіадіяльність як бізнес

Основи економіки медіадіяльності. Медіапродукція як товар. Сегментація медіа ринку. Інвестиції у виробництво медіа продукції та їх окупність. Поняття собівартості медіа виробництва й прибутку від медіа виробництва. Специфіка медіа ринків та формування ціни на медіа продукти. Як зробити медіа продукт конкурентно спроможним? Роль моди, ексклюзивності й бренду для успішності продажів.

Медіа як організація виробничого типу. Основні підсистеми медіа-організації. Технологічний (виробничий) процес. Економічний блок, фінансова складова медіа-бізнесу. Маркетингова діяльність, залучення інвестицій і продаж продукції. Персонал організації, особливості кадрового менеджменту в медіа організаціях. Журналізм як вид діяльності і журналіст як професія.

Бізнес-моделі медіа-організацій. Реклама як джерело існування медіа-організацій. Реклама на ТБ і залежність ціни від часу трансляції та обсягу аудиторії. Методи вимірювання рейтингів каналів.

Особливості медіапростору і медіа ринків в Україні.

Тема 7.

Впливи медіа на реципієнтів

Чому, як і за якими напрямками здійснюється вплив медіа на реципієнтів? Елементи особистості, що зазнають впливів медіа повідомлень. Роль раціо і емоціо у сприйнятті медіаповідомлень. Теорія психоаналізу як можливість пояснення впливів на підсвідомість людини. Когнітивно-мотиваційна підсистема особистості як об'єкт впливів: ідентичність людини, система світогляду, ціннісні орієнтації, потреби та інтереси.

Об'єкт – суб'єктний і суб'єкт – суб'єктний впливи медіа. Впливи медіа як об'єктивна реальність. «Магія» медіа і розвиток технологічних методів емоційного впливу. Увага до психологія реципієнтів як основа «суб'єктних» впливів. Наслідування та роль референтної групи. Від двоступеневої до багатоступеневої моделі поширення інформації у кібер-просторі.

Сутність явища маніпуляції. Основні технології маніпуляції реципієнтами. Теорія стереотипів В. Ліппмана. Практики «промивання мізків». Семантичні маніпуляції. Теорія стигматизації І. Гофмана. Поняття мему. Мемлекси. Меметичні війни. Конспірологія як засіб маніпуляції. Нові медіа – нові можливості впливу на реципієнта. Кліпове або мозаїчне сприйняття реальності. Ефект клік-бейту. Ефект соціальної мобілізації на прикладах Арабської весни й революції Гідності.

Поняття медіасоціалізації. Ризики стосовно дітей. Небезпечні Інтернет-ресурси і важливість контролю з боку дорослих.

Тема 8.

Боротьба за правду у медіапросторі

Тенденції масової свідомості початку ХХІ ст. Симуляція реальності й симулякри в концепції Ж. Бодрієра. «Постправа» і «фейк» як найбільш популярні слова 2016 р. Причини, чому масова свідомість дрейфує до світу постправи. Дезінформація як спосіб маніпуляції аудиторією. Чому брехня в медіа досягає свого результату? Свідомість мас і свідомість пересічної людини як об'єкти брехливих повідомлень. Конспірологія та її використання спецслужбами у неоголошених гібридних війнах. Нові медіа як канали поширення чуток, дезінформації, фейк-ньюз. Хто і чому дезінформує, використовуючи мас-медіа? Технології «fake-news».

Як розпізнати брехню та ідентифікувати повідомлення як фейкове? Антифейкові правила. Досліджуємо джерело інформації. Розпізнаємо цілі повідомлення. Чи не є це пропагандою? Аналізуємо характер і зміст наративу. Остерігаємося поширювати недостовірну інформацію. Практика факт-чекінгу. Практика дезавуації фейкових повідомлень з боку центрів протидії російській пропаганді.

«Трикутник правди»: критичне мислення, інфо-гігієна, інфо-імунітет.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2		4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Розділ 1. Світ медіа												
Тема 1. Вступ до дисципліни	15	4	4			11	15	1,0	-			14,0
Тема 2. Розуміти «холодні» медіа.	15	4	4			11	15	0,5	1,0			13,5
Тема 3. «Теплі» медіа: інформаційно - розважальний контент.	15	4	4			11	15	0,5	1			13,5
Тема 4. «Гарячі» медіа і цифровізація суспільства.	15	4	4			11	15	1,0	1			13,0
Разом за розділом 1	60	16	16			28	60	3	3			54
Розділ 2. Феномен медіа для людини і суспільства												
Тема 5. Медіа як соціальні інституції	15	4	4			11	15	1,0	1,0			13,0
Тема 6. Медіа діяльність як бізнес	15	4	4			11	15	1,0				14,0

Тема 7. Впливи медіа на реципієнтів	15	4	4			11	15	0,5	1			13,5
Тема 8. Боротьба за правду у медіапросторі	15	4	4			11	15	0,5	1			13,5
Разом за розділом 2	60	16	16			44	60	3	3			54
Усього годин	120	32	32			56	120	6	6			108

4. Теми семінарських занять

4.1 Теми занять д.в.

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Тема 1.1 . Медіаграмотність як результат медіаосвіти	4
2.	Тема 1.2. Історія «холодних» медіа	4
3.	Тема 1.3. Епоха модерну і роль «теплих» медіа	4
4.	Тема 1.4. Ефекти «гарячих» медіа	4
5.	Тема 2.1. Становлення медіа як соціальних інституцій	4
6.	Тема 2.2. Основи економіки медіа	4
7.	Тема 2.3. Механізми впливів медіа на реципієнтів	4
8.	Тема 2.4. Як не стати жертвами психологічної маніпуляції	4
	Разом	32

4.1 Теми занять з.в.

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Тема 1.1 . Сутність і завдання медіаосвіти. Основні поняття курсу «медіаграмотність».	1
2	Тема 1.2. Еволюція медіа, історія «холодних», «теплих», «гарячих» медіа.	1
3	Тема 2.1. Медіа як інститути і виробничі організації	2
4	Тема 2.2. Боротьба за правду проти дезінформації.	2
	Разом	6

5. Завдання для самостійної роботи

Денне відділення

	Зміст завдання	
1	Підготовка до семінарського заняття № 1.1	8
2	Підготовка до семінарського заняття № 1.2	8
3	Підготовка до семінарського заняття № 1.3	8
4	Підготовка до семінарського заняття № 1.4	8
5	Підготовка до семінарського заняття № 2.1	8
6	Підготовка до семінарського заняття № 2.2	6
7	Підготовка до семінарського заняття № 2.3	6
8	Підготовка до семінарського заняття № 2.4	4
Разом		56

Заочне відділення

1	Підготовка до семінарського заняття № 1.1	16
2	Підготовка до семінарського заняття № 1.2	16
3	Підготовка до семінарського заняття № 2.1	16
4	Підготовка до семінарського заняття № 2.2	20
5	Написання контрольної роботи	20
6	Підготовка до залікового тесту	20
Разом		108

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачено навчальним планом.

7. Методи навчання

В процесі викладання курсу використовуються:

Пояснювально-ілюстративний метод за умов демонстрації на екрані слайдів, візуалізації навчального матеріалу.

Репродуктивний метод, якщо вивчаються законодавчі акти, стандарти журналістської діяльності, класифікаційні схеми.

Метод проблемного викладення, якщо викладач моделює проблемну ситуацію та організує її обговорення й пошук істини через дискусію.

Частково-пошуковий, або евристичний метод – викладач стимулює самостійний пошук відповідей на проблемні питання шляхом звернення до нормативних актів, посібників, розрахункового матеріалу.

Застосовуються наступні форми навчання:

Лекції – викладення теоретичного матеріалу лектором згідно навчальної програми і розподілу годин між темами. Використовуються різні інтерактивні форми активізації аудиторії та відеопрезентації вербальної

інформації. Лектор має власний конспект, що відображає основний зміст теми, студенти занотують нову інформацію у власні конспекти.

Семінарські заняття – проводяться у формі семінарських занять або практикуму. Для семінарських занять студенти опрацьовують лекційний матеріал, готують виступи з використанням навчальної і наукової літератури, виступають з рефератами та есе. Лектор оцінює активність студентів впродовж семінару за прийнятою шкалою оцінок в балах. Практикум передбачає виконання у присутності викладача самостійного завдання, розв’язання задачі або написання есе та обговорення обраних алгоритмів та отриманих результатів. Практична робота оцінюється викладачем. Семінарські заняття і практикуми можуть бути побудовані у формі ділової гри або дискусії.

Написання реферату – вид самостійної роботи, що виконується студентом поза аудиторними годинами. Студент вільно обирає тематику з числа тем, які пропонуються планами семінарських занять, або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Наступним кроком студент здійснює бібліографічний пошук, використовуючи бібліотечні фонди або інтернет-ресурси. Також складає план реферату або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь. Опанувавши джерела за темою (не менше трьох), студент реферує зміст наукових джерел таким чином, аби розкрити зміст питань або дати відповідь на поставлені питання. Обсяг реферату – до 10 стандартних сторінок, набраних на комп’ютері або написаних власноруч. Реферат оформлюється згідно існуючому в університеті стандарту. Реферат зачитується або його основний зміст доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку від викладача.

Методи навчання в умовах карантинних обмежень або воєнного часу – заняття проводяться частково (лекції) або повністю в режимі он-лайн. Студенти попередньо запрошуються до реєстрації у класрум, заняття відбуваються на платформі Google Meet. Комунікація викладач – студент здійснюється завдяки сервісам класруму, за потреби спілкування ведеться за допомоги інших ресурсів Інтернет.

8. Методи контролю

Контроль знань з навчальної дисципліни визначає відповідність рівня отриманих студентами знань, вмінь та навичок вимогам нормативних документів з вищої освіти. Навчальним планом та програмою навчальної дисципліни передбачені різні види завдань та контрольна робота.

Поточний контроль – виконання тестових завдань; оцінювання якості виконаних завдань на семінарських заняттях та завдань для

самостійної роботи, оцінювання ступеню активності студентів під час обговорення аналітичних практичних завдань.

Підсумковим контролем знань є залік (у формі виконання тестових завдань).

Залік у вигляді тесту може проводитись як в аудиторії, так і дистанційно (за потреби). Тест може виконуватись письмово або онлайн (за допомогою Google Classroom або Moodle). Використання Google Classroom або Moodle можливо і під час аудиторного виконання залікового тесту.

9. Схема нарахування балів

Денне відділення

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання		
5	5	5	5	5	5	5	5	20	-	40	100

Мінімальна кількість балів для допуску до заліку - 20

Заочне відділення

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Залік	Сума
T1 T2	T3 T4	T5 T6	T7 T8								
5	5	5	5	40	-	40	100				

Мінімальна кількість балів для допуску до заліку - 20

Критерії оцінювання поточного контролю:

Високий рівень 5 балів	Робота студента характеризується повним, глибоким та змістовним знанням теоретичного та практичного матеріалу з теми, вільним володінням термінами та поняттями дисципліни, що вивчається, його роботи характеризуються творчим креативним підходом.
Середній рівень 3-4 бали	Робота студента характеризується повним і змістовним знанням теоретичного матеріалу з теми, вільним володінням термінами та поняттями. Але він допускає у роботі деякі несуттєві неточності, його робота не характеризується творчим креативним підходом.
Низький рівень 1-2 бали	Робота студента характеризується слабким і невпевненим знанням як теоретичного, так практичного матеріалу. Він допускає багато помилок у відповідях на конкретні питання.
Незадовільний рівень 0 балів	У студента дуже слабкий рівень знань теоретичного матеріалу; він не може застосовувати його на практиці; допускає змістовні помилки у виконанні завдань та у відповідях на питання.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Високий рівень Відповідь повна, змістовна, з однією або двома незначними помилками	Зарахован о	17 – 20 балів
Середній рівень Відповідь повна, кількість незначних помилок 3-4 або одна суттєва помилка.		14– 16 балів
Низький рівень Відповідь не досить повна, з декількома суттєвими помилками		10 – 13 балів
Незадовільний рівень Відповідь не повна, містить багато суттєвих змістовних та фактажних помилок	Не зараховано	1 – 8 бали
Незадовільний рівень Відповідь відсутня та (або) не		0 балів

відповідає суті запитання.		
----------------------------	--	--

Критерії оцінювання залікового тесту:

Високий рівень 34 - 40 балів	Виконане студентом залікове завдання характеризується вчасним виконанням, кількість правильних відповідей від 34 до 40.
Середній рівень 27 - 33 бали	Виконане студентом залікове завдання характеризується своєчасним виконанням, кількість правильних відповідей від 27 до 33. Або, якщо часові рамки виконання тесту були порушені, то від кількості набраних балів знімається 7 балів.
Низький рівень 19 - 26 бали	Виконане студентом залікове завдання характеризується своєчасним виконанням, кількість правильних відповідей від 19 до 26.
Незадовільний рівень 0-18 балів	Виконане студентом залікове завдання має кількість правильних відповідей від 0 до 18. Або відповіді на тест відсутні.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання (курсова робота)	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1– 49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна

1. Бурлачук В. (2022). Війна як медійна подія // Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н.

- Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головаха, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с. Доступно: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiiivse.pdf>
2. Головаха, Є. (2022). Як перемогти РФ в інформаційній війні: основні напрями і принципи контрпропаганди. Є. Головаха, С. Макеєв (ред.), *Українське суспільство в умовах війни* (сс. 261–263). Київ: Інститут соціології НАН України.
 3. Кулеба Дм. (2022). Війна за реальність. Як перемагати у світі фейків, правд і спільнот. К. Книголав. 384 с. URL: https://bookinste.in.ua/files/attach_files/id911648.pdf
 4. Маклюен М. Галактика Гутенберга. Пер. з англ. К.: Лабораторія Ніка-Центр, 2024. – 384 с.
 5. Медіаосвіта та медіа грамотність [Електронний ресурс] : підручник для студентів педагогічних коледжів / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. К.: Центр Вільної Преси, 2014. 431 с. – Режим доступу: <http://www.aup.com.ua/uploads/mo3.pdf>.
 6. Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. Х.: Віват, 2022. – 384 с.
 7. Російський спрут у дії. Кейс «Україна». На основі досліджень експертної групи під егідою Центру глобалістики «Стратегія ХХІ» за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». К.: МФ «Відродження», 2021. 104 с.
 8. Шейбе, С., Рогоу, Ф. (2014). Медіаграмотність [Електронний ресурс] : Підручник для вчителя / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу / Перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. К. : Центр вільної преси, Академія української преси, 2014. 319 с. – Режим доступу: <http://www.aup.com.ua/uploads/MG.pdf>.
 9. Кірієнко У. (2023). Медіаграмотність для освітян в умовах війни: Інформаційно-аналітичні матеріали. Київ, 2023. – Режим доступу: <https://dnpb.gov.ua/my/R2-KUV-Presentation%20Media%20Literacy%202023.pdf>

Допоміжна

1. Абетка медіа / За загал. ред. В. Ф. Іванов; Переклад з нім. В. Климченка. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2015. 177 с.
2. Гібридна війна і журналістика: навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. – 356 с.
3. Горленко Ганна. Медіаосвіта на заняттях з фінансової грамотності. Навчальне видання / за редакцією Волошенюк О., Іванова В. — Київ : АУП,

- ЦВП, 2021. — 76 с. https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/finance_2021final.pdf
4. Данильян, О., & Дзьобань, О. (2022). Інформаційна війна у медіапросторі сучасного суспільства. "Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 3(54). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265589>
 5. Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі [Електронний ресурс] : посібник для батьків / І. В. Литовченко, С. Д. Максименко, С. І. Болтівець, М.-Л. А. Чепа, Н. М. Бугайова. К.: Видавництво: ТОВ Видавничий Будинок «Аванпост-Прим», 2010. 48 с. – Режим доступу: http://rvo-kolomak.ucoz.ua/Informatizacija/kijiv_star.pdf.
 6. Золотухін Д. Ю. (2018). Біла книга спеціальних інформаційних операцій проти України 2014 – 2018. К. 384 с.
 7. Кастельс М. Інтернет-Галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. К.: Вид-во «Ваклер», 2007. 304 с.
 8. Костриця Н. М. Мазур Н. (1919). Медіаграмотність майбутніх журналістів – вимога часу. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/part_2/26.pdf
 9. Костенко Н., Скокова Л. (2023). Від жертвовності до проєкції перемоги: тематизація громадянського дискурсу в Україні. *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023*. К., Інститут соціології НАН України. С.151-176.
 10. Лапутіна Ю. Смилова війна РФ проти України: інструменти, засоби, досвід протидії // Боротьба за людей в умовах гібридної війни: матеріали другого Харківського безпекового форуму (м. Харків, 29-30 листопада 2019) / за ред. проф. І. П. Руценка. С. 19-25.
 11. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід [Електронний ресурс] : навчальний посібник / О. Т. Барішполець, Л. А. Найдьонова, Г. В. Мироненко, О. Є. Голубева, В. В. Різун та ін.; За ред. Л. А. Найдьонової, О. Т. Барішпольця. К.: Міленіум, 2009. 440 с. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B0VbC0WIJ54oZWVWb2ZZakg2MDA/view?pref=2&pli=1>
 12. Михайличенко А. Контрпропаганда в українських ЗМІ, реалії сьогодення. URL: https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/a_mykhailichenko_counter-propaganda_in_the_ukrainian_media_the_reality_of_today.pdf
 13. Мороз О. Нація овочів? Як інформація змінює мислення і поведінку українців. – К.: Yakaboo Publishing, 2020. 288 с.
 14. Наумук І.М., Коноваленко Т.В., Акулова Н.Ю. Екологія інфомедійного простору : навчально-методичний посібник. Мелітополь : ММД, 2021. 84 с.

<https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/posibnyk.pdf>

Померанцев П. Це не пропаганда. Подорож на війну проти реальності / Пер. з англ. Київ: Yakaboo Publishing, 2020. 288 с.

16. Посібник з верифікації [Електронний ресурс] : визначний гід з верифікації цифрового контенту для висвітлення надзвичайних подій. – Режим доступу: http://verificationhandbook.com/book_ua.; [http://www.slideshare.net/usnires/ss-47525342.](http://www.slideshare.net/usnires/ss-47525342)
17. Почепцов Г.Г. Сучасні інформаційні війни. – Вид. 3-тє. К. Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 504 с.
18. Почепцов Г. (2018). Пропаганда 2.0. – Харків: Фоліо, 2018. – 796 с.
19. Результати дослідження рівня медіаграмотності молоді (Стенфорд, США, 2016). URL: <http://www.wsj.com/articles/most-students-dont-know-when-news-is-fake-stanford-study-finds-1479752576?mod=e2fb>
20. Рущенко І. П. Війна цивілізацій: анатомія російсько-українського конфлікту. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2020. 436 с.
21. Рущенко І. П. Пропаганда й контрпропаганда у цифровому суспільстві: інституціоналізація 2.0? // Соціологічний журнал, випуск 25, 2021 р.
22. Рущенко І.П. «Партія війни / Партія миру» як ідеологема психологічної війни РФ проти України // Науковий семінар Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба «Інформаційна агресія Російської Федерації проти України»: тези доповідей, 12 грудня 2019 р. – Х.: ХНУПС ім. І.Кожедуба, 2019. – С.18-21.
23. Тест на завдання медіаграмотності (2023). Фільтр – національний проєкт з медіаграмотності. <https://filter.mkip.gov.ua/test/>
24. Український медіаландшафт – 2015 [Електронний ресурс] : аналітичний звіт / За ред. В. Ф. Іванова. К.: ФКА, АУП, 2015. – Режим доступу: http://www.aup.com.ua/upd/kas_43639-1522-13-30.pdf.

Література на іноземній мові

1. Article 19. (1999, June). Right to Know: Principles on Freedom of Information Legislation. International Standards Series. Retrieved 27 May 2009 from www.article19.org/pdfs/standards/righttoknow.pdf
2. Bertrand, Claude-Jean. (2003). *Media Ethics and Accountability Systems*. New York: Hampton Press
3. Chuka Neil, Born Jean François. Hybrid warfare Implications for CAF force development / Defence Research and Development Canada, 2014.
4. Committee to Protect Journalists, at <http://www.cpj.org>

5. Dominick, J. R. (2007). *The Dynamics of Mass Communications*. 9th ed. Boston: McGraw-Hill
6. Dutton, William H. [Social transformation in an information society: rethinking access to you and the world](#), 2004, 134 p.
7. Hoffman F. The Contemporary Spectrum of Conflict: Protracted, Gray Zone, Ambiguous, and Hybrid Modes of War // The heritage foundation / 2016 index of U.S. military strength. Доступно: https://www.heritage.org/sites/default/files/2019-10/2016_IndexOfUSMilitaryStrength_The%20Contemporary%20Spectrum%20of%20Conflict_Protracted%20Gray%20Zone%20Ambiguous%20and%20Hybrid%20Modes%20of%20War.pdf
8. http://portal.unesco.org/ci/en/files/19137/11164945435advocacy_brochure.pdf/
9. Joseph, Ammu. (2005): Media Matters Citizens Care. Retrieved on 17 May 2011 from
10. Mencher, Melvin. (2006). *News Reporting and Writing* (10th ed.). Boston: McGraw-Hill
11. Mendel, Toby. (2008). *Freedom of Information: A Comparative Legal Survey* (2nd Ed.).
12. Panofsky I. Style and Medium in the Motion Pictures Wilson, Carolyn; Grizzle, Alton; Tuazon, Ramon; Akyempong, Kwame; Cheung, Chi-Kim. Media and information literacy curriculum for teachers, 2011, 192 p.
13. Paris: UNESCO, at <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001584/158450e.pdf>
14. Reporters sans frontiers, at <http://www.rsf.org>
15. Rosenstiel, Tom and A. Mitchell (eds). (2003). *Thinking Clearly: Cases in Journalistic Decision-Making*. New York: Columbia University Press
16. State of the News Media, at <http://www.journalism.org>
17. UNESCO. (2007). *Model Curricula for Journalism Education for Developing Countries and Emerging Democracies*. Paris: UNESCO, at <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001512/151209e.pdf>
18. UNESCO. (2009) Guidelines for Broadcasters on Promoting User Generated Content and Media and Information Literacy. Paris: UNESCO, at <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001871/187160e.pdf>
19. Ward, S.J.A. (2005). Philosophical Foundations of Global Journalism Ethics. *Journal of Mass Media Ethics* 20:1, 3-21
20. Kuchmii, O., & Frolova, O. (2023). The Use of Social Media as a Tool of Modern Hybrid Warfare. *Acta De Historia & Politica: Saeculum XXI*, 93-104. <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2023.si.093>

**Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше
методичне забезпечення**

ЗАКОНИ УКРАЇНИ

«Про авторське право і суміжні права» [Електронний ресурс] :
від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. – Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>. – Мова: українська.

«Про доступ до публічної інформації» [Електронний ресурс] :
від 13.01.2011 № 2939-VI. – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. – Мова: українська.

«Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»
[Електронний ресурс] : від 16.11.1992 № 2782-ХІІ. – Режим
доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>. – Мова:
українська.

«Про захист суспільної моралі» [Електронний ресурс] :
від 20.11.2003 № 1296-IV. – Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1296-15>. – Мова: українська.

«Про інформаційні агентства» [Електронний ресурс] :
від 28.02.1995 № 74/95-ВР. – Режим доступу:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/74/95-вр>. – Мова: українська.

«Про інформацію» [Електронний ресурс] :
від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. – Мова: українська.

«Про кінематографію» [Електронний ресурс] :
від 13.01.1998 № 9/98-ВР. – Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/9/98-вр>. – Мова: українська.

**«Про Національну раду України з питань телебачення і
радіомовлення»** [Електронний ресурс] :
від 23.09.1997 № 538/97-ВР. – Режим доступу:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/538/97-вр>. – Мова: українська.

«Про рекламу» [Електронний ресурс] :

від 03.07.1996 № 270/96-ВР. – Режим доступу:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр>. – Мова: українська.

«Про телебачення і радіомовлення» [Електронний ресурс] :

від 21.12.1993 № 3759-ХІІ. – Режим доступу:

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>. – Мова: українська

Сайти

Центр протидії дезінформації при РНБО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cpd.gov.ua>. Офіційний сайт нещодавно утвореної державної інституції, поточне завдання якої – розвінчувати фейки російської пропаганди в умовах широкомасштабної агресії й існування інформаційного фронту протиборства держав.

FAKE OFF [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fakeoff.org/uk>. – Мова: українська. Сайт журналістських розслідувань, основне завдання якого допомогти будь-якій людині спробувати знайти правду, розібратися в потоці подій, що відбуваються, розібрати спірні новини, з'ясувати справжнє підґрунтя історичних подій, навчитися шукати і знаходити істину, доводити правдивість своїх тверджень.

Stopfake.org [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stopfake.org>. – Мова: російська. Сайт для перевірки фактів. Головна мета – верифікація (перевірка істинності, встановлення вірогідності) інформації, посилення медіаграмотності аудиторії і боротьба за чітке розмежування між журналістикою фактів і пропагандою.

Академія української преси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aup.com.ua>. – Мова: українська. Бібліотека з медіаосвіти (презентації, посібники, програми, уроки, електронні ресурси, відеолекції).

Детектор медіа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://detector.media>. – Мова: українська. Інтернет-видання «Детектор медіа» – watchdog (вартовий) українських ЗМІ.

Інститут масової інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua>. – Мова: українська. Моніторинг джинси (звіти). Моніторинг журналістських стандартів. Медіа і психологія. Місія – сприяння становленню громадянського суспільства в Україні, шляхом розвитку якісної журналістики, медіаграмотності населення та доступу до публічної інформації.

Медіаграмотність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua>. – Мова: українська. Медіапросвіта (Медіаосвіта).

Медіакритика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediakrytyka.info>. – Мова: українська. Наукові та науково-популярні статті з проблем масової комунікації та мас-медій.

Медіаосвіта і медіаграмотність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.medialiteracy.org.ua>. – Мова: українська. Вчителю, викладачу, медіаспоживачу, бібліотекарю (презентації, відеоматеріали, публікації, програми уроків). Портал створено на базі он-лайн бібліотеки з медіаосвіти Міжнародного благодійного фонду «Академія української преси». Місія Академії української преси – сприяти поінформованому та критичному сприйняттю медіа українським суспільством та дотриманню стандартів соціально-відповідальної журналістики. Платформа для спілкування медіаосвітян та всіх, хто бажає отримати знання та навички з медіаграмотності. Портал містить розділи як для всіх категорій медіапедагогів, так і для медіаспоживачів.

Медіапсихологія і медіаосвіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediaosvita.org.ua>. – Мова: українська. Дослідження соціально-психологічних аспектів масової комунікації та організації медіаосвіти молоді, формування у неї психологічної стійкості до соціально шкідливої інформації, готовності до ефективної взаємодії з інформаційним простором.

Про Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prointernet.in.ua>. – Мова: українська. Проект «Про Інтернет» розповідає про те, як отримати доступ до знань, знайти потрібну інформацію, критично оцінити контент, створити власний інтернет-проект, спілкуватися – і робити все це, дотримуючись 6 простих правил безпеки.

Телекритика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua>. – Мова: українська. Критика телепродукту, оцінка якості телепрограм, теленовин і ток-шоу; висвітлення подій медіаринку, рейтингів телеперегляду; огляди, аналітика процесів на телеканалах, у друкованих та електронних ЗМІ, а також у навколomedійній сфері, законодавство і право в медіагалузі України та світу, права журналістів, розвиток регіональних медіа.

Листівки Третього рейху для СРСР – Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://questin.elama.pp.ua/simpwhat/tekst-listivki-nimciv.html>